

Veli Görüşlerine Göre İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Öğrenciye Etkileri

Emir HERSAN*
Yücel KABAPINAR**

Öz

Bu araştırmada 2004 yılı İlköğretim Sosyal Bilgiler Programı'nın öğrenciye etkilerine dair veli görüşleri belirlenmiştir. Bu çerçevede ikisi özel olmak üzere altı ilköğretim okulunda eğitim gören 273 öğrencinin velisine ulaşılarak açık ve kapalı uçlu sorulardan oluşan anketle görüşlerini bildirmeleri sağlanmıştır. 12 veli ile de yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Kapalı uçlu anket soruları nicel analiz, açık uçlu anket sorularına verilen yanıtlar ve görüşme notları ise nitel analiz teknikleri doğrultusunda çözümlenmiştir. Katılımcıların yeni programa ilişkin bakış açıları genellikle olumludur. Öğrencilerin daha araştırmacı oldukları, daha çok grup çalışması yaptıkları ifade edilmiştir. Öğrenci merkezli bu uygulamaların öğrencinin kişisel ve sosyal gelişimi üzerindeki olumlu etkisi pek çok velinin ortak görüşüdür. Öte yandan velilerin tartışılmasını istediği noktalar da vardır. Özellikle araştırma ödevlerinin düzeyinin ağır oluşu, bilgisayar kullanmaya öğrenciyi mecbur edışı ve internette hazır olarak bulunup bilgisayar yazıcısından çıkarılarak teslim edilen ödevlerin yararsızlığı gibi düşünceler ortaya konmuştur.

Anahtar sözcükler: Sosyal Bilgiler, veli görüşleri, yapılandırmacılık.

*Uzman Sosyal Bilgiler Öğretmeni, emirhersan@gmail.com

**Doç. Dr. Marmara Üniversitesi Atatürk Eğitim Fakültesi Sınıf Öğretmenliği, ykabapinar@marmara.edu.tr

Parents' Viewpoints on the Effects of the New Social Studies Program Over the School and Outdoor Experiences of Their Children

---

Abstract

In this research, the parents' viewpoints on the effects of the new social studies program over their children were investigated. The parents of primary students (n=273) who were attending six different primary schools, two of which were private, formed the sample of the study. The parents' ideas on the new social studies curriculum were collected via questionnaire. Additionally, a semi-structured interviews were conducted with a group of the parents (n= 12) selected on the basis of their written responses. Closed-ended questions appeared on the questionnaire were analyzed by using the quantitative methods. In analyzing open-ended responses to questionnaire and verbal data obtained through interviews, the qualitative methods were benefited. The findings of the study indicated that the views of the parents towards the new program were generally positive in nature. They stated that their children' research skills developed and they took part in group work with their peers much more as compared with the previous courses. The most of the parents highlighted that student-centered instruction carried out in the social studies courses contributed to their children's personal and social development. On the other hand, the parents arose some questions. They stated that some of the projects and homework are very difficult as far as students' competencies are concerned. They also expressed that most of the homework required to use computers and internet. They believed that such ready-made homeworks found via internet is useless and not contribute much to students' skills.

Key Words: Social studies, parents' viewpoints, constructivism

GİRİŞ

2004 yılında uygulanmaya başlanan ilköğretim programı, yeni öğrenme anlayışı merkezinde ders programlarından ölçme ve değerlendirme süreçlerine dek olan tüm eğitim basamaklarını düzenlemiş; pek çok eğitim/öğretim tanımının anlam, içerik ve uygulamasının yeniden betimlenmesinin yolunu açmıştır. Yeni olanın ne olduğunu anlamak için öncelikle bilginin tanımlanması bağlamında bilimsel paradigmadaki değişimi anlamak gerekmektedir.

Modernist düşünce ve pozitivism, bilimi tek doğruya ulaşmaya çalışan büyük anlatıları aramaya yönelmiştir. Mutlak bilgi vardır; evren mekaniktir, gerçeklik basittir ve gelecek bellidir (Yıldırım ve Şimşek, 2005; Karasar 2002). Bu doğrultuda standartlaştırılmış ölçme araçlarıyla metrekareye düşen yağışı, kütlenin hacmini ve öğrencinin başarısını kesin olarak belirlemek mümkündür. Bu belirlenen bilgilere dayanarak da gelecek hakkında kurallar oluşturulur.

20. yüzyılın başlarından itibaren gündeme gelen pozitivism eleştirileri özellikle parçacık fiziğinin belirlenemezlik ilkesiyle desteklenmiş, bilginin tarif edilebilir değil yorumlanabilirliği üzerine kurulu perspektifçilik bilim felsefesinin yeni konusu olmuştur (İnan, 2003; Marshall ve Zohar, 2006). Einstein, Newton'un "mutlak uzay", "mutlak zaman" ve "mutlak hareket" kavramlarını reddetmiştir. O'na göre mutlak hemzamanlık diye bir şey yoktur; bir gözlemci için hemzaman olan iki olgu, yeri değişik başka bir gözlemci için hemzaman değildir. Her koordinat sisteminin zamanı kendine göredir.

Pozitif bilimlerde dahi tek bir doğrunun yerine farklı doğruların olanaklılığı gündeme gelince, insan doğasının madde kadar verimli bir kural çıkarma alanı olmamasından dolayı, öteden beri mutlaklığı tartışılmaz bilgiler ortaya koymakta güçlük çeken sosyal bilimler için özgürleştirici yeni bir dünyanın kapıları açılmıştır. Bu dünyada doğru değil doğrular ve farklılıklar mevcuttur. Sosyal bilimlerin bir parçası olarak eğitim bilimlerinin de çocukları, tıpkı doğadaki taşları ya da ağaçları ele alır gibi inceleyip, hepsine uygulanacak biricik bir kural oluşturmaya çalışmaktan vazgeçmesi; öğrencilerin/çocukların farklılıklarını göz önünde bulundurarak onlar için farklı başarı ölçütleri kabul etmesinin yolunu açmıştır.

Sosyal Bilgiler, temelini sosyal bilimlerde bulan disiplinler arası bir derstir. Öyleyse bilgi anlayışındaki değişim çerçevesinde bu ders, "birtakım katı ve genelgeçer formülasyonlarla, tek ve biricik doğrulara indirgenmeyecek kadar dinamik ve çok perspektifli bir yapıda olmalıdır" (Kabapınar, 2007, s.9). Mutlak doğrunun sürekli tekrarlanarak benimsetileceği düşüncesine dayanan "ezberci" programlar bilimsel gelişmenin önceki halkasında kalmıştır. Bu noktada, farklılıklara ve tartışmaya olanak tanıyan yapılandırmacı yaklaşım, bir ölçüde pozitivism ötesi bilim anlayışının eğitime yansması olarak görülebilir

(Yurdakul, 2007). Bu doğrultuda Milli Eğitim Bakanlığı 2004 yılında yapılandırıcı öğrenme anlayışı çerçevesinde bir program geliştirme çalışması yapmıştır.

Yeni ilköğretim programında farklı zeka türlerinden söz edildiği, öğrencilerin birbirinden farklı ve kendilerine özgü öğrenme biçimlerine sahip bireyler olarak ele alındığı görülmektedir. Bu yaklaşımda bilginin aktarılmasından ziyade öğrenci tarafından üretilmesinden söz edilmektedir. “Ansiklopedik bilgiden çok, olayları derinliğine kavrama, eleştirel düşünme, öğrenmeyi öğrenme gibi çok yönlü bir zihinsel gelişim hedeflenmektedir” (Özden, 2009, s.6). Yapılandırıcılığı temele alan İlköğretim Programı çerçevesinde değişen Sosyal Bilgiler Programı’nın vizyonunda öğrenci ve etkinlik merkezli bir anlayışın olduğu açıklanmıştır. Ayrıca “sosyal bilimcilerin bilgiyi üretirken kullandıkları yöntemleri kazanmış” (MEB, 2005, s.50) birey yetiştirme hedefinden söz edilmektedir.

Sosyal Bilgiler Programı’nın ünitelere dağılmış alt becerileri de küçük bir bilimcinin ihtiyacı olan nitelikleri özetler niteliktedir. “Görsel Kanıt Kullanma”, “Yazılı Anlatım”, “Gözlem”, “Basit İstatistik Verilerini Yorumlama”, “Kütüphane ve Referans Kaynakları Kullanma”, “Sosyal Katılım”, “Basılı ve Görsel Kaynakları Kullanma ve Değerlendirme”, “Olgu ve Düşünceleri Ayırt Etme” gibi beceriler büyük ölçüde sosyal bilimlerin doğasına uygun yöntemlerle de örtüşmektedir (Kabapınar, 2007). Artık çocuk kendisine aktarılan bilgileri biriktiren bir bilgi fıçısı gibi oturmayacaktır sınıfta; çevresindeki problemleri çözmek isteyen bilimciler gibi harekete geçecektir. Programın bilimsel araştırma yöntemlerine ağırlık vermesiyle beraber bir başka çok belirgin farklılığı, farklı bireyler olarak *tanınan* öğrenciler için kişisel öğrenme yaşantılarından ve kendi öğrenmelerini yapılandırmalarından söz edilmesidir. Öğrenci önceden belirlenmiş standartlara ya da diğer akranlarına göre değil, kendi gelişim çizgisine göre ölçülecektir. Değerlendirme sadece yazılı ya da sözlü sınavlarla yapılmayacak; tartışmalar, sözlü sunumlar, posterler, projeler, tablo hazırlama, harita ve şema çizimleri de hem süreci hem de değerlendirmeyi oluşturan öğeler olacaktır (MEB, 2005).

Bu araştırma, yukarıda teorik çerçevesi açıklanan Sosyal bilgiler programının uygulama aşamasıyla ilgili geri dönüt toplamak amacıyla yapılmıştır. Öncelikle öğrenmesiyle biricik olarak ele alınacağı iddia edilen öğrencilerin, sınıf ortamında ihtiyacı olan alaka ve kendini ifade edebileceği süreyi elde edip edemeyeceği önemli bir tartışma sorusu olarak gündeme gelmektedir. Ayrıca ezberleme yerine arayıp bulma fikrinin benimsenmesiyle birlikte ağırlık kazanan araştırma yöntemlerini uygularken çocuk, öğretmeni, ailesi ve çevresinden gerekli desteği nitelikli bir şekilde alabilmekte midir? Bunun yanında programın öngördüğü çevresine karşı daha duyarlı, olgu ve

görüşleri ayırt edip eleştirel düşünce becerisini günbegün geliştiren bireyle ilgili ipuçları çocukta görülmekte midir? Ya da öğrencide programın uygulamasının bir yan etkisi olarak değerlendirilebilecek olumsuz değişiklikler söz konusu mudur? Bu araştırmada bu soruların yanıtları velilerin bakış açısından ele alınmıştır.

Çocuğun eğitiminden öncelikle ailesi sorumludur. Program geliştirme çalışmaları çerçevesinde veliler dönüt alınacak kaynaklardan biridir (Demirel, 2004). Bununla birlikte yeni program ile veli, süreçte başvurulacak bir kaynak kişi olarak görülmektedir (Hersan, 2008). Öyle ki öğrenme sürecinde öğrenciyi toplumun diğer kesimlerinin yanı sıra veli ile işbirliğine yönlendiren etkinlik örneklerinin de programda yer aldığı görülür. Örneğin dördüncü sınıf Sosyal Bilgiler Öğretim Programı'nda "Kültür ve Miras" öğrenme alanı kapsamındaki "Geçmişimi Öğreniyorum" ünitesinin çocuğun ailesini gözlemlemesini ve onlarla konuşarak bilgi almasını gerektiren ilgili kazanımı şöyledir: "Sözlü tarih yöntemi kullanarak ve nesnelere dayanarak aile tarihi oluşturur". Sözlü tarih çalışmasında, Ritchie ve Smith (Kabapınar, 2007)'in belirttiği gibi geçmişteki gündelik yaşam, yaşayan kişilerin ağzından kaydedilir, toplanan bu verilerin analizi yapılır ve bir rapor hazırlanır. Öğrenci, bir tarihinin araştırma sürecinde kullandığı yöntemleri kullanacak, aile bireylerine kaynak kişi olarak başvurarak ve aileye ait eşyaları kanıt olarak değerlendirerek bir sosyal bilimci gibi çalışacaktır. Bu durumda velisi ve diğer akrabaları, öğrencinin araştırma evreninin bir parçası olarak Sosyal Bilgiler öğretim programına dahil edilmişlerdir. Toplumun ve dolayısıyla onun bir kesidi olarak ailenin biriktirdikleri, yapılandırmacı öğrenme anlayışında bilgi değeri taşımaktadır; çünkü çocuk bilgiyi algısal kurulumu ve sosyal çevresiyle etkileşimi sonucu yapılandırır (Senemoğlu, 2003; Fosnot ve Perry, 2007). Bundan başka kesme ve boyama faaliyetlerine yardım etme, öğrenci gözlem formlarını doldurma, süreli yayınları takip ederek kaynaklara ulaşması konusunda çocuğa yardımcı olma Sosyal Bilgiler program geliştirme sürecinde tanımlanmış veli görevlerinden bazılarıdır (ttkb.mev.gov.tr).

Bu durumda veli çocuğun evde yaşadığı öğrenme yaşantılarının hem bir parçası hem de destekçisidir. Ayrıca velinin öğrenmeyle ilgili olarak okulda geçirilen yaşantıların da takipçisi olması beklenir. Bu durumda programın kendisi için belirlediği yer ve görevi velinin bilip bilmediği ve kendini öğrenciyeye yardımcı olacağı konularda hazır ve yeterli görüp görmediği yanıtlanması gereken bir soru olarak ortaya çıkmaktadır. Bu doğrultuda velilerin Sosyal Bilgiler öğretim programı bağlamında uygulama ve bu uygulamanın etkileri ile ilgili görüşleri ve kendi ifadeleriyle yaşadıkları sorunlar bu makalede bir araya getirilmiştir.

AMAÇ

Bu araştırmada aşağıdaki sorulara yanıt bulunması amaçlanmıştır:

1. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciye olumlu etkilerine ilişkin veli görüşleri nasıldır?
2. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciye olumsuz etkilerine ilişkin veli görüşleri nasıldır?
3. Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulanmasıyla ilgili olarak öğrencinin ya da öğrenciyle birlikte velinin yaşadığı sorunlar var mıdır? Varsa nelerdir?

YÖNTEM

Araştırma tarama modelindedir. Araştırmanın evreni İstanbul ili Sarıyer ilçesindeki 5. sınıf öğrenci velilerinden oluşmaktadır. Araştırmanın örneklem yöntemi kolay ulaşılabilirlik; örneklem Sarıyer ilçesinde bulunan 4 resmi ve 2 özel okuldaki 5. sınıf öğrencilerinin velileridir. Bu velilerin sayısı 273'tür. Çalışma grubundaki okullar seçilirken, farklı sosyo-ekonomik yapıları temsil etmesine çalışılmıştır. Katılımcıların %68'i annedir; %34'lük oranla eğitim seviyesinde ilk sırayı lise mezunları almaktadır. Bu çalışmada nicel ve nitel veri toplama yöntemleri birlikte kullanılmıştır. Veri toplama aracı olarak kullanılmak üzere araştırmacı tarafından kapalı ve açık uçlu sorulardan oluşan bir anket formu hazırlanmıştır. Anket hazırlanırken her sosyo-kültürel seviyeden veli tarafından anlaşılabilirliği için yalın ve kısa cümleler kullanılmıştır. Aynı şekilde seçenekler de veli grubu dikkate alınarak, karmaşık görünmemesi için 4'lü Likert tipi ölçek eşliğinde sunulmuştur. Bu dört seçenek; "Katılıyorum", "Katılmıyorum", "Kararsızım", "Fikrim yok" şeklinde sıralanmıştır. Hazırlanan bu anket Marmara Üniversitesi'nde görevli dört eğitim bilim uzmanının görüşlerine sunulmuştur. Ankette 60 kapalı uçlu soru 3 açık uçlu soru bulunmaktadır. Anketin kapalı uçlu sorularını 273 veli yanıtlamıştır.

Araştırmanın nitel boyutunu açık uçlu 3 anket sorusuna velilerin yazdığı açıklamalar ve ayrıca 12 veli ile yapılan yarı yapılandırılmış görüşmede kaydedilen sözlü ifadeler oluşturmaktadır. 273 katılımcı veli içinden 185'i açık uçlu sorulardan en az birine cevap yazmıştır. Yine 12 veli ile de *yarı yapılandırılmış görüşme* yapılarak daha ayrıntılı veri elde edilmiştir. Bu çeşit görüşme tercih edilerek hem ayrıntılı bir çalışma planıyla görüşmeye hazır gidilmesi, hem de konuşmanın doğasına uygun bir esneklik ve doğaçlama ortamı oluşturulmaya çalışılması hedeflenmiştir (Karasar, 2002).

Velilerin el yazısıyla cevaplandığı açık uçlu anket soruları ve görüşme yapılarak kaydedilen sözlü ifadeleri nitel analiz yöntemleriyle; kapalı uçlu anket sorularına verdikleri yanıtlar nicel yöntemlerle analiz edilmiştir. Nitel

analizde *betimsel analiz yaklaşımı* (Yıldırım ve Şimşek, 2005) kullanılmıştır. Açık uçlu sorulara verilen tüm yanıtlar önce bilgisayarda yazılmıştır. Veri incelenmiş, velilerin verdikleri cevaplara göre oluşturulan kategoriler çerçevesinde sınıflandırılmıştır. Daha sade hale gelen bu veri grafiklerle görsel hale getirilmiştir. Bunlara ek olarak veli görüşlerinden doğrudan alıntılara yer verilmiştir; çünkü bu, araştırmanın iç güvenilirliğini büyük ölçüde artırır (Huck ve Cornier'dan akt. Kabapınar, 2003). Araştırmada yapılan yüz yüze görüşmelerden elde edilen veriler önce tümüyle yazıya geçirilmiş, daha sonra sorulan sorular ve alt problemlere göre düzenlenmiş ve özetlenmiştir; bir anlamda betimlenmiştir.

Nicel analizde yüzde ve frekanslar elde edilmiştir. Böylelikle velilerin kendilerine yöneltilen seçenekli önermelere yüzde kaç oranında katılıp katılmadığı ile ilgili veriler elde edilmiştir. Elde edilen tüm bu nicel ve nitel bulgular , araştırma sorularına yanıt oluşturacak şekilde harmanlanmış ve sunulmuştur. Bu araştırma raporunda görüşme ve açık uçlu sorulardaki ifadelerinden örnekler sunulan velilerin, sırasıyla cinsiyeti, mesleği ve eğitim durumu ile ilgili bilgilerine yer verilmiştir.

BULGULAR

1. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciye olumlu etkilerine ilişkin veli görüşleri nasıldır?

Nicel verilere bakıldığında araştırmaya katılan 273 velinin 148'i (%54) çocuğunun Sosyal Bilgiler dersi etkisiyle daha araştırmacı, 194'ü (%71) çevresine karşı daha duyarlı, 147'si (%53) dünya sorunlarına daha ilgili, 208'si (%76)'sı insan haklarına duyarlı, 150'si (%55) daha meraklı olduğunu düşünmektedir. Yukarıda sonuçları verilen kapalı uçlu maddelerden başka, araştırma için hazırlanan anket formundaki açık uçlu sorulardan bir tanesi velinin çocuğunda Sosyal Bilgiler dersinin etkisiyle oluştuğunu düşündüğü değişiklikleri yazmasını istemektedir. Bu açık uçlu soruya yanıt veren 142 kişiden 113'ünün görüşlerinin olumlu olduğu tespit edilmiştir.

Açık uçlu soruya verilen 113 veli yanıtından gelen nitel verinin analiz edilmesiyle elde edilen tüm olumlu nitelikler aşağıdaki tabloda gösterilmiştir.

Tablo 1. Veli Görüşlerine Göre Sosyal Bilgiler Dersi Etkisiyle Öğrencide Görülen Olumlu Değişiklikler ve Frekansları

Araştırmacı	40	Çevreci	7
Katılımcı / Sosyal	24	Öğrenmeye Açık, Daha Çalışkan Ekip Çalışmasını Bilen, Kendini iyi ifade eden İletişime Açık, Bilgisayar Kullanabilen	6
Çevresine Karşı Daha Duyarlı	20	Yardımlaşmayı Bilen, Yurt ve Dünya Sorunlarına İlgili, Gözlemci	4
Meraklı	17	Sorgulayan, Haklarını Bilen, Daha Bilgili, Soru Sormayı Bilen, Haber Bültenlerine Daha İlgili	3
Arkadaşlarıyla Daha Yakın	17	Düşünen, Daha Üretken, Öğrendiklerinin Yaşamla Bağlantısını Kurabilen, Daha Saygılı Cesur, Ezberden Uzak, Sivil Toplum Örgütlerini Bilen, İnsan Haklarını Bilen, Kültürlü	2
Kendine Güvenen Daha Paylaşımçı	8	Kendine Yeten, Daha Objektif, Okuduğunu Anlayan, Planlı, Hoşgörülü, Anayasayı Bilen, Sebep- Sonuç İlgisi Kurabilen	1

Yukarıda bulunan tablo 1'den de anlaşılacağı gibi veli görüşlerine göre yeni Sosyal Bilgiler programı doğrultusunda hazırlanan Sosyal Bilgiler dersi etkisiyle görülen/gelişen olumlu nitelikler içinde ilk sırayı araştırma becerisi (40) almıştır. Bundan başka veliler sırasıyla çocuklarında katılımcılık/sosyalleşme (24), çevresine karşı duyarlılık geliştirme (20), meraklılık (17), arkadaşlarıyla daha yakın olma/iletişim becerilerinde gelişme (17), kendine güven (8), daha paylaşımcı olma gibi özelliklerin geliştiğini ifade etmişlerdir. Velilerin söz ettiği diğer bazı olumlu özellikler tablo 1'de görülmektedir.

Açık uçlu sorulara görüşlerini yazan velilerin büyük bir bölümü proje ve performans görevleri sayesinde çocuğun kendini ifade etme, topluluk önünde konuşma, özgüven gibi niteliklerinin geliştiğini düşünmektedir. Aşağıda bu görüşü ortaya koyan iki örneğe yer verilmiştir.

Kadın, Ev hanımı, İlkokul

Projeler sayesinde arkadaşları ile ortak çalışmalar hazırlayıp, sunmada başarıları arttı. Ayrıca bu sunumlar sayesinde topluluk önünde konuşma kabiliyetlerinde gelişme gösterdi yaptıkları raporlarıyla gerinde ve gerekli soruları sormayı öğrenmeye başladılar.

Erkek, Tıp doktoru, Doktora

leri olduğunu düşünüyorsunuz?

Bizim soru sorma, araştırma, tıbbi işlem kurma, bilgisayar kullanabilme gibi özellikleri daha gelişti diye düşünüyoruz.

Yukarıdaki örnekte geçen beceriler, veliler tarafından öğrenci merkezli uygulamaların getirileri olarak ortaya konmuştur. Bunun yanında Sosyal Bilgiler dersinin içeriği etkisiyle oluştuğu düşünülen bazı olumlu değişiklikler de vardır. Öğrencinin doğal çevreye duyarlılığın artması ile örnek veli ifadeleri aşağıdaki gibidir.

Erkek, Makine Mühendisi, Lisans

En önemli etki, çevreye ve doğaya olan duyarlılığının artmasıdır.

Sosyal bilgiler dersi içeriğinin etkisiyle, çevresel duyarlılığın artışından başka, toplumsal-siyasal çevre bağlamında sivil toplum örgütleri, anayasa, haklar ve sorumluluklar gibi konularda öğrencilerin farkındalık geliştirdiği veli ifadelerinde yer bulmuştur. Aşağıda ilgili örneğe yer verilmiştir.

Kadın, Mimar, Doktora

Masallah anayasaları bile benden iyi biliyor.

Etkinliklerin artması ve ders içeriğindeki değişikliklerin öğrenciye yansımından başka programın bilgi anlayışındaki farklılığın etkileri de veli görüşlerinden anlaşılmaktadır. Nitekim kapalı uçlu bir anket sorusuna verdikleri yanıtlara göre velilerin %85'i Sosyal Bilgiler Programının bilgi anlayışını desteklemektedir. Aşağıdaki örnek bu doğrultuda desteklenen bilgi anlayışı ve etkileri ile ilgilidir.

Erkek, Serbest meslek, İlkokul

Öğrenci bu bilgileri bu yaşlarda kendi bulup öğrenme yi öğrenince ilerde birilerine bağlı kalmadan istediği bilgiye ulaşmayı öğrenmiş olacaktır.

Bilgi ezberlemeye verilen önemin yerine araştırma faaliyetlerinin konması, araştırmaya katılan velilerin önemli bir bölümünü araştıran, düşünen,

sorgulayan, merak eden bireyler yetişeceği yönünde düşündürmektedir. Aşağıdaki örnek veli ifadesi bu olumlu nitelikleri içermektedir.

Kadın, Muhasebeci, Ortaokul

60. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programı ile -birey ve toplum bazında- nasıl bir nesil yetişeceğini düşünüyorsunuz?

Araştırmacı, detayları inceleyen, atılgan, daima ileriyi göre bilen, çevreyi uygulamayı bu planda tutacak bir nesil yetişeceğini düşünüyorum.

Tablo 1’de gösterilen Sosyal Bilgiler dersi etkisiyle gelişen olumlu özellikler yukarıdaki örnek ifade de görülmektedir. Veli araştırmacı kişilerden oluşacak neslin, çevreye karşı duyarlı ve uygulamaya dönük özellikler taşıyacağını düşünmektedir.

2. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciye olumsuz etkilerine ilişkin veli görüşleri nasıldır?

“2004 Sosyal Bilgiler programı doğrultusunda çocuğunuzun okul ve okul dışı yaşantısında ne gibi değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?” açık uçlu anket sorusuna cevap yazan 142 veli içinde 18’inin olumsuz ifadeler kullandığı görülmüştür. Bu velilerin bir kısmı Sosyal Bilgiler dersinin çocuğun hayatını hiç etkilemediğini düşünmektedir. Bundan başka proje ve performans ödevleri nedeniyle çocukların kendilerine ayıracak zamanı kalmadığı, ödevleri bilgisayardan hazırladıklarında ise okumadan, niteliksiz ve öğrenmeye hiçbir katkısı olmayan raporlar hazırladıkları, ödev yapma bahanesiyle internet kafede ya da evde bilgisayar başında fazla vakit geçirdikleri ortaya çıkan olumsuz sonuçlar arasındadır. Bu görüşlere verilen örnekler sırasıyla aşağıdaki gibidir.

Kadın, Mesleği Belirtilmemiş, Yüksekokul

61. Yeni program anlayışı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin çocuğunuzun okulu ve okul dışı yaşantısında ne gibi etkileri olduğunu düşünüyorsunuz?

Okul dışında fazla zamanları yok. Ancak ödev yetiştirme derdine düşüyor.

Görüldüğü gibi veli öğrencinin diğer etkinliklere zamanı kalmayacak kadar eğitim öğretim faaliyetleriyle yüklü bir hayatı olduğunu söylemektedir. Aşağıdaki örnekte ise veli ödevi kendisinin yaptığını ifade etmektedir.

Erkek, Polis, Lise

Şimdi proje için ödevlere apırlık verilmiş gibi çocuğun zorlanmasını neden oluyor. Genelde araştırmaları ben yapmak zorunda kalıyorum. Bu da çocuğumun yeterli bilgiyi almasına mani oluyor gibi, onu hazır ödeve adanmış bir şekilde bir saat pösteriyor.

Burada çocuğun hazır ödev alması gibi olumsuz bir nitelik ortaya konmuştur. Verilen ödev güç olduğu için veli duruma el koymakta, çocuğunun yükünü hafifletmek isterken onu hazırcılığa alıştırmak gibi bir yan etkinin önüne geçemediğini ifade etmektedir.

Öğrencinin yeni programın (da) etkisiyle yaşadığı ve veliler tarafından ifade edilen bir başka olumsuz değişiklik, bilgisayarın verimsiz kullanım biçimleri ile ilgilidir. Çocukların araştırma sürecinde bilgiye ulaşmak için en sık kullandığı yöntemin bilgisayar kullanma olduğu ve bu kullanımın da bazı olumsuz etkileri olduğu veliler tarafından dile getirilmiştir. Sosyal Bilgiler dersi için araştırma yaparken , internetteki ödev sitelerinden elde edilen ya da arama motoruna yazılan kelimeler sonucu ortaya çıkan ilgili ilgisiz bilginin okunmadan bilgisayar yazıcısından çıkarılarak öğretmene teslim edilmesi bu verimsiz kullanıma örnektir. Bu görüş, görüşme yapılan velilerden tarafından da dile getirilmiştir. Aşağıda bu konuda bir örnek ifadeye yer verilmiştir.

Kadın, Ev hanımı, Lise

“Birey bazında öğrencileri tamamen hazırcılığa yönlendiriyor. Konularla ilgili öğrenci bilgi sahibi olmadan tamamen teknolojik araçlardan çıktı alıp konuları geçiştirmeye çalışıyor. Çoğu zaman alınan çıktılar okunmuyor bile. Bu da öğrenciyi konu hakkında bilgi edinmeden, sadece günü kurtarmaya yönlendiriyor. Çalışmaların böyle yürütülmesi, bilinçsiz birey ve nesillerin yetişmesinde adeta teşvik edici rol üstlendiği kanaatindeyim”.

Yukarıdaki veli hazırcı ve tembel bir nesil yetişeceği düşüncesini emek harcamadan yapılan niteliksiz ödevlere bağlamaktadır.

Bunun yanı sıra velilerin %44’ü çocuğun araştırma yapma bahanesiyle bilgisayar başında oyun oynama, arkadaşlarıyla sohbet etme gibi etkinliklerle çok vakit harcadığını düşünmektedir. Bazı veliler ödevlerin bahane edilerek bilgisayar kullanım süresinin arttığını söylemektedir. Aşağıdaki veli ifadesi bilgisayarda ders dışındaki vakit geçirme faaliyetleri hakkında bilgi vermektedir.

Kadın, Ev hanımı, İlkokul

Benim düşüncem bilgisayar ders
salıstığı sürece çok güzel her istediğiniz
var ama çocuklar çoğunlukla oyun ve
müzik dinliyorlar enesende on kodaşlarıyla
konuşuyorlar

Bundan başka, Sosyal Bilgiler dersinin etkisiyle yetişen nesilde görülebilecek bazı olumsuz nitelikler ortaya koyan 24 veli mevcuttur. Veliler tarafından çok eleştirilen konulardan biri bilgi anlayışının değişmesiyle ilgilidir. Aşağıdaki veli ifadesi de bu doğrultudadır.

Kadın, Ev hanımı, İlkokul

Tamamen Bilgisiz Özel Dersanelere gitmeye,
meçbur bırakılacak bir nesil düşünüyorum.

Aynı doğrultuda görüş belirten bazı veliler, öğrencinin bilgi ve kültür eksikliğini Sosyal Bilgiler ders kitabındaki "yetersiz" bilgiye bağlamaktadır. Nitekim kapalı uçlu bir anket sorusuna verdikleri yanıtla göre velilerin %37'si Sosyal Bilgiler kitabının yeterince bilgi içermediğini düşünmektedir. Ortaya konan, öğrencilerin yetersiz bilgi sahibi olarak yetişecekleri düşüncesi doğrultusunda öğrencide görüldüğü söylenen kişilik özellikleri ise aşağıdaki veli ifadelerinde tanımlanmaktadır.

Kadın, Öğretmen, Yüksekokul

Asıl öğrenmesi ve bilmesi gereken
bilgilerden uzak, oyun, masal, hikaye kumina
takılan ve çok konuşan (yerli-yersiz) bir
nesil yetiştiğini düşünüyorum.

Kadın, Ev hanımı, Ortaokul

Çok konuşan, çok bilmiş, devamlı
anne, babasına soru soran

Yukarıda verilen örneklerde görüldüğü gibi bazı veliler Sosyal Bilgiler dersinin de içinde yer aldığı yeni programın yerli yersiz ve çok konuşan bir nesil yetişmesine neden olacağı görüşünü savunmuşlardır.

3. Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulanmasıyla ilgili olarak öğrencinin ya da öğrenciyle birlikte velinin yaşadığı sorunlar var mıdır?

Araştırmaya katılan velilerin neredeyse tümü çocukların araştırma ve ürün ortaya koyma becerilerinin gelişmesini önemli bulmaktadır; ezber, velilerin

büyük çoğunluğunun onaylamadığı bir öğretim yöntemidir. Bilgiye ulaşmak için harekete geçmek öğrencinin kişilik gelişimini olumlu etkilemektedir. Ancak veli ifadelerine göre programın uygulanmasıyla ilgili öğrenci ve velinin yaşadığı sorunların büyük bölümü de bu süreçte yaşanmaktadır. Bu sorunlar şu şekilde özetlenebilir.

- Öğrencilerin araştırma yöntemlerini bilmemesi,
- Araştırma ve ürün ortaya koyma ödevlerinin veli yardımı olmaksızın yapılamayacak güçlükte olması,
- Araştırma ve ürün ortaya koyma sürecinin masraflı olması,
- Sınıf mevcutlarının kalabalıklığı nedeniyle araştırma ürünlerinin sınıfta sunulması için gerekli zamanın olmayışı
- Ders kitabının karmaşık ve güç anlaşılır bir yapısı olması

Kapalı uçlu anket sorusundan elde edilen bulguya göre velilerin %31'i öğrencinin araştırma yapmayı bilmediğini düşünmektedir. Aşağıda bu görüşü dile getiren örnek bir açıklamaya yer verilmiştir.

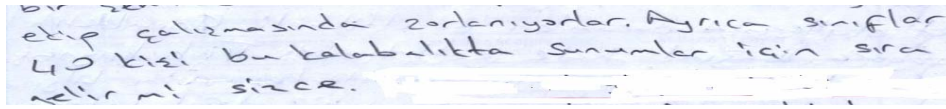
Erkek, Mali Müşavir, Lisans

"4. sınıftayken kızım, bu program başladı. Hala bilgiye nasıl ulaşılır bunu bilmiyor. Birdenbire böyle bir şeye geçildi. Yani öncelikle bunun öğretmenler bazında onların bir sınava veya eğitim seminerlerine tabi tutulması gerekirdi. Bakın bu program böyledir; bunun uygulanması böyledir; çocuklara ancak şu şekilde yaparsak o noktada başarıya ulaştırabiliriz şeklinde. Bu yapıldı mı yapılmadı mı açıkçası bilmiyorum ama 'sen bunu araştır gel bulursun' mantığı var şu anda ben onu anladım".

Nitel veriler incelendiğinde velilerin öğretmenlerin araştırma becerisi kazanmaları yönünde öğrencilere daha çok yardımcı olması ve rehberlik etmesi yönünde bir beklentisi olduğu görülmüştür. Veli ifadelerine göre öğretmen "bunu araştırın gelin" diyen kişi olmamalıdır. Velilerin görüşlerine göre, "öğrenciye yol gösterebilmek için o yolları bilmek gerekir" (Lise mezunu, ev hanımı). Veliler "bilgiye ulaşmanın yollarını öğretmedikten sonra çocuklara birer konu verip belli süre sonunda teslim etmelerini istemenin bir anlamı olmadığı" (Lise mezunu, ev hanımı) düşüncesini dile getirmektedir. Öğretmenden konu seçimi, araştırma süreci ve raporlaştırma aşamalarında da çocuğun çalışmalarına rehberlik etmesi beklenmektedir. Bu durumda öğretmenin yeterliliği tartışmalarının hemen yanı başında öğretmenin zamanı sorunu gündeme gelmektedir. Veli ifadelerine göre

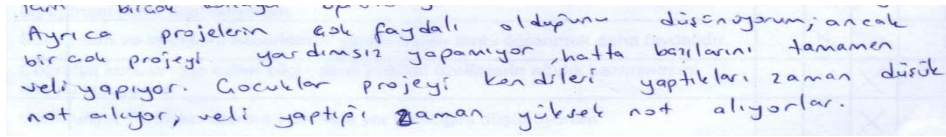
de sınıfların kalabalık olması programın uygulanmasında bazı zorluklara neden olmaktadır. Sunumlar için sıra gelmemesi, çocukların tek tek ürünlerini takip etmek için yeterli zamanın kalmayıp bu zorluklardan bazılarıdır. Bazı veliler programın sınıf mevcutları az olan özel okullar için hazırlanmış gibi göründüğünü ifade etmişlerdir.

Kadın, Ev hanımı, Lise

Araştırma süreciyle ilgili olarak yaşanan bir başka sorun veli ifadelerine göre ödevlerin zor olmasıdır. Performans ödevlerinin yanı sıra el becerisi gerektiren projelerin yapımında da çocuğun ve ailenin çeşitli güçlükler yaşadığı veli ifadelerinden anlaşılmaktadır. Proje ödevleri öğrencinin tek başına yapamayacağı güçlüktedir; kapalı uçlu anket sorusuna verdikleri yanıtla göre araştırmaya katılan tüm velilerin %26'sı böyle düşünmektedir. Bu konuyla ilgili örnek veli ifadesi aşağıdaki gibidir.

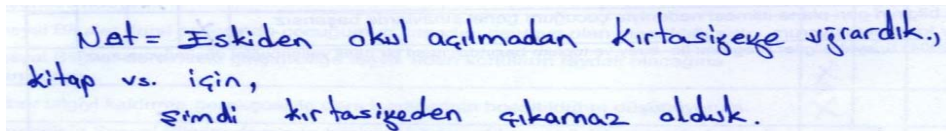
Erkek, Memur, Yüksekokul

Veli projenin öğrenci değil veli tarafından yapılırsa daha yüksek notla ödüllendirildiğini ifade etmektedir. Nitekim ilgili anket sorusuna verdikleri yanıtlara göre velilerin %38'i en az bir kez çocuğunun ödevini kendisi yapmıştır. Bunun yanı sıra velilerin %60'ı çocuklarının Sosyal Bilgiler dersi için eskiye göre daha sık yardım istediğini, %56'sı ise yeni programla birlikte çocuğun ödevlerine yardım etmekte zorlandığını ifade etmiştir.

Süreçte yaşanan bir diğer problem olarak okul masrafları gündeme gelmiştir. Velilerin %54'ü yeni programla birlikte masrafların arttığını düşünmektedir. Aşağıda okul masraflarının çoğaldığıyla ilgili bir veli ifadesine yer verilmiştir.

Baba, Mesleği belirtilmemiş, Yüksekokul

Yukarıda ifadesine yer verilen velinin sözünü ettiği kırtasiye ihtiyacının ne olduğu yüz yüze görüşülen veliler tarafından dile getirilmiştir. Veliler eskiden ezberleme ön planda olduğu için kırtasiye masraflarının daha az olduğunu, şimdi boya, kesici, karton gibi malzemelerin tüm dersler için gerekebildiğini belirtmişlerdir.

Velilerin ders kitabı hakkında açıkladıkları görüşler eksik gördükleri yönleri eleştiren niteliktedir. Görüşme yapılan 12 veliden 6'sı ve "eklemek istediğiniz görüşlerinizi yazınız" şeklindeki açık uçlu soruyu yanıtlayan velilerden 7'sinin görüşlerine göre Sosyal Bilgiler ders kitabının yeterince bilgi içermeyen, gereksiz resimlerle donatılmış, boyama kitabına benzeyen, bilgiden çok soru ve örnek içeren ve karmaşık bir yapısı olduğu savunulmuştur. Aşağıda konuyla ilgili örnek bir ifadeye yer verilmiştir.

Kadın, Yönetici, Lise:

"Yeni ders kitaplarında aradığımız hiçbir bilgiye ulaşamıyoruz. Tamamıyla havada kalmış, bir ucundan bir ortasından alınmış yarım yamalak bilgilerle dolu. Şahsen ben veli olarak ders kitabını okuduğumda hiçbir şey öğrenmeden kitabı kapatıyorum. Bu durumda çocuğun çaresizliğini tahmin edebilirsiniz."

Yukarıdaki örnekte dile getirilen "karmaşık, anlayamıyoruz" değerlendirmesinden başka ders kitabıyla ilgili en sık gündeme gelen eleştiri kitapta bilgiden daha çok soru olduğu şeklindedir. Önce bilgi verilsin sonra soru sorulsun diyen velilerin ifadeleri aşağıdaki gibidir:

Kadın, Bilgi işlemci, Lise

62. Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Programı hakkında eklemek istediğiniz görüşleriniz varsa lütfen belirtiniz.

Sosyal Bilgiler kitaplarında bilgilerin soru şeklinde olması pek doğru bulmuyorum çünkü konular anlatılıp daha sonra sorular sorulsa daha iyi olur.

Bundan başka bazı veliler ders kitabının diğer kaynaklara yönlendiren boyutunu fark etmişler ve konuyla ilgili olarak, kitabın daha açıklayıcı bilgiler içermesi, hangi internet adreslerine ve kaynaklara başvurulabileceğinin kitapta belirtilmesi ile ilgili istekler dile getirmişlerdir.

TARTIŞMA ve SONUÇ

1. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciyi olumlu etkilerine ilişkin veli görüşlerine dair sonuçlar

Bu araştırmanın bulgularına göre Sosyal Bilgiler dersi etkisiyle görülen/gelişen olumlu nitelikler şunlardır: Araştırma becerisi,

katılımcılık/sosyalleşme, çevresine karşı duyarlılık geliştirme, meraklılık, arkadaşlarıyla daha yakın olma/iletişim becerilerinde gelişme, kendine güven, daha paylaşımcı olma. Bu olumlu nitelikleri geliştiren en önemli etkinin proje ve performans görevleriyle öğrencinin etkinliğinin artması olduğu veli ifadelerinden anlaşılmaktadır. Kendine güvenen, çevresine karşı duyarlı, birlikte uyum içinde çalışmayı bilen gibi özellikler programın süreç boyutunun öğrencinin sosyal gelişimi üzerine katkıları olarak algılanabilir.

Öğretmen görüşlerine göre de araştırma yöntemlerini kullanarak etkin hale gelmeleri öğrencilerin iletişim becerilerini geliştirmektedir (Aydın, 2007). Dündar (2008)'in araştırmasına göre de Sosyal Bilgiler öğretmenleri yapılandırmacı etkinliklerin öğrencilere araştırma ve iletişim becerileri kazandırdığı düşüncesindedir. Aydın (2007)'in 4. ve 5. Sınıf Sosyal Bilgiler dersi çerçevesinde öğretmen görüşlerini değerlendirdiği çalışmasına göre, öğretmenler de araştırma ödevlerinin öğrenciye olumlu etkileri olduğu konusunda velilerle aynı fikirdedirler. Bu çalışmanın sonuçlarına göre öğrenciler, hazırlayacakları proje ve performans ödevleriyle araştırmaya, keşfetmeye, eleştirel düşünmeye, kendini kanıtlamaya ve öz güven kazanmaya başlamışlardır (Aydın, 2007).

Öğrenci merkezli eğitimin amaçlarından biri de öğrencinin fikirlerini söyleme ve savunma konusunda cesaret kazanmasını öngörür. Aktif öğrenmenin ürünlerinden biri de özgüven ve yüksek benlik algısıdır (Ün Açıkgöz, 2006). Bu çalışmada velilerin ifade ettikleri görüşler bu bulguyu da destekler niteliktedir.

Programın içeriğiyle ilgili olarak öğrenciye yansıyan olumlu davranışların başında çevreye karşı duyarlılık gelmektedir. Velilerin %71'i çocuğun çevresine karşı daha duyarlı olduğunu düşünmektedir. Veli görüşlerine göre, Sosyal Bilgiler dersinin etkisiyle çocuklarda çok çeşitli alanlarda duyarlılık geliştiği ve dolayısıyla çocuğun sosyalleştiği anlaşılmıştır.

Velilerin, çocuklarında gözlemledikleri olumlu davranış değişiklikleri hakkında kullandıkları kelimelerden çoğu, 2004 Sosyal Bilgiler programının becerileri arasında yer almaktadır. Bunlar, araştırma, sosyal katılım, iletişim, bilgi teknolojilerini kullanma, gözlem, girişimcilik becerileridir. Programda yer alan becerilerin bilgisine sahip olmadıkları halde veliler tarafından öğrencilerde bu becerilerin geliştiğinin ifade edilmesi programın araştırma evreni içinde büyük ölçüde başarılı bir şekilde uygulandığını gösterebilir.

Gelecek neslin sahip olacağı niteliklerle ilgili düşüncelerini yazan velilerin %69'u olumlu görüşte ifadeler kullanmışlardır (147 veliden 102'si). Bu veliler de yukarıda sayılan niteliklere paralel açıklamalarda bulunmuşlardır. Gelecek neslin sahip olacağı olumlu niteliklerle ilgili görüşlerin temelinde daha çok

programın bilgi anlayışındaki değişimin olduğu söylenebilir. Nitekim kapalı uçlu bir anket sorusuna verdikleri yanıtlara göre velilerin %85'i Sosyal Bilgiler Programının bilgi anlayışını desteklemektedir. Bu doğrultuda velilerin açık uçlu sorulara verdikleri yanıtlarda ve görüşmede kullandıkları ifadelerde bilgisi ezbere dayanmayan, araştırmacı, uygulamayı ön planda tutan ve sorgulayıcı kişilerden oluşan bir neslin yetişmekte olduğu görüşü belirgin olarak ortaya çıkmaktadır.

Bu doğrultuda bulgularda açıklamalarına örnek olarak yer verilen bir veli "öğrenmeyi öğrenme" ifadesini kullanmıştır. Sosyal Bilgiler Programı'nın temel yaklaşımı içerisinde de "öğrenmeyi öğrenmenin gerçekleşmesini sağlama" ifadesi bulunmaktadır (MEB, 2005, s.51). Bu paralellik programın teorik boyutunun uygulamaya yansıtılabildiğinin bir belirtisi olabilir.

2. Yeni ilköğretim programı doğrultusunda Sosyal Bilgiler dersinin öğrenciye olumsuz etkilerine ilişkin veli görüşlerine dair sonuçlar

"2004 Sosyal Bilgiler programı doğrultusunda çocuğunuzun okul ve okul dışı yaşantısında ne gibi değişiklikler olduğunu düşünüyorsunuz?" açık uçlu anket sorusuna cevap yazan 142 veli içinde 18'inin olumsuz ifadeler kullandığı görülmüştür. Proje ve performans ödevleri nedeniyle çocukların kendilerine ayıracak zamanı kalmadığı, ödevleri bilgisayardan hazırladıklarında ise okumadan, niteliksiz ve öğrenmeye hiçbir katkısı olmayan raporlar hazırladıkları, ödev yapma bahanesiyle internet kafede ya da evde bilgisayar başında fazla vakit geçirdikleri ortaya çıkan olumsuz sonuçlar arasındadır.

Bu bulgulara göre;

- öğretmenlerin okumadan yapılan ödevlerle ilgili önlemler almasının önemi,
- programın bilgi kaynaklarına yönlendirirken çocukların ve ailelerinin internet ve denetimi konularında bilgi sahibi olmaları sorumluluğunu da alması gerekliliği

kendini göstermektedir. Bilgisayar başında geçirilen zamanın niteliği de araştırma konusudur.

Yücel (2008)'in Sosyal Bilgiler performans ödevleriyle ilgili araştırmasındaki bulgular da benzer sonuçlar göstermektedir. Öğretmen ve veli görüşlerine göre internetin denetimsiz ortamı aileleri endişelendirmekte, öğrenciler "kes, kopyala yapıştır" mantığıyla ödev hazırlamakta, bu ödevleri hiç okumadan teslim etmekte, ödev hazırlamak internette vakit geçirmenin bahanesi olmakta ve emek harcamadan hazırlanan ödevler hazırca bireylerin yetişmesine olanak tanımaktadır (Yücel, 2008). Bu bulguların tümü bu araştırma kapsamında da

elde edilmiştir. Bu durumda bilgisayardan bilgi çıkartmaya indirgendiği anlaşılan ödev hazırlamanın, programın öngördüğü şekliyle, sosyal bilimlerin araştırma yöntemleri ile çeşitlendirilmesi konusunda öğretmenlere sorumluluk düşmektedir. Yapılan ödevlerin niteliği de araştırma konusudur.

Velilerin gelecek nesille ilgili olumsuz görüşleri “yetersiz bilgi sahibi, genel kültür bilgisi yetersiz, kitaplardan ve insanlardan uzaklaşmış, bilgisayarla fazla içli dışlı” kişilerin yetişeceği şeklindedir. Bu olumsuz özelliklerin Sosyal Bilgiler kitabındaki yetersiz bilgiler ve bilgisayarın tek kaynak gibi kullanılması durumuyla da desteklendiği dile getirilmiştir. Sadece bilgisayar değil, kitap, gazete, dergi gibi yazılı kaynakların yanı sıra kişi kaynaklarının da bilgiye ulaşmada kullanılması konusunda öğretmenlerin daha duyarlı davranması gerekliliği kendini göstermektedir. Zira programda bu unsurlar öngörülmüştür.

Bundan başka bazı veliler “yerli yersiz ve çok konuşan, devamlı anne babasına soru soran” bir nesil yetiştiği görüşünü dile getirmişler ve bunu programın olumsuz bir etkisi olarak ortaya koymuşlardır. Vygotsky (akt. Ün Açıköz, 2006)’ye göre, öğrencinin öğrenmesinde sosyal etkileşimin rolü büyüktür ve bu etkileşimin aracı dildir. Çocuğun ailesi ile konuşarak, soru sorarak etkileşime geçmesi zihinsel gelişimi açısından faydalı bir etkinliktir. Rogers (akt. Doğanay, 2006), düşünme becerilerinin gelişebileceği ortamın ilk şartının çocuğun her istediğini rahatlıkla söyleyebilmesi olduğunu savunur. Gall (akt. Ün Açıköz, 2006)’a göre, soru sorma öğrenciyi düşünmeye yöneltir, zihnini aktifleştirir. Ancak bazı veliler çocuklarının sorularına yeterli sabrı gösteremeyebilirler. Bunun için yeterli zamanları ya da bilgileri olmayabilir. Çocuğun çok soru sormasının nedenlerinden biri de yeni programın öğrenme anlayışının etkileri olabilir. Bu durumda hem öğrencinin soru sorma konusunda eğitilmesi, hem velinin yeni program ve öğrenmede sosyal etkileşimin rolü konularında bilgilendirilmesi ihtiyacından söz edilebilir. Öğrencinin çevreyle etkileşimini artıran bir öğrenme anlayışı gündeme geliyorsa, ve bu konuda sorunlar yaşanıyorsa bu etkileşimin düzenlenmesi konusundaki önlemleri almak da eğitimcilerin sorumluluk alanıdır.

3. Sosyal Bilgiler öğretim programının uygulanmasıyla ilgili olarak öğrencinin ya da öğrenciyle birlikte velinin yaşadığı sorunlara dair sonuçlar

Veli görüşlerine göre Sosyal Bilgiler programının uygulanması ile ilgili yaşanan bazı güçlükler bulunmaktadır. Öğrencilerin araştırma yöntemlerini bilmediği ve araştırma ödevlerinde öğretmenlerden gerekli yönlendirme ve desteği yeterince alamadığıyla ilgili görüşler mevcuttur. Bu görüşler çerçevesinde tarif edilen durum, konuyla ilgili nitelikli öğretmen eğitimini bir kez daha gündeme getirmektedir. Bu seminerlerin niteliği de araştırma konusudur.

Ayrıca ödevlerin veli yardımı olmadan yapılamadığı görüşü de veliler tarafından ortaya konmuştur. Bununla birlikte çocuklarının ödevlerine yardım ederken veliler güçlük yaşamaktadır. Bulgularda yer verildiği gibi Sosyal Bilgiler dersi için öğrenci ailesinden eskiye göre daha sık yardım istemekte, aile ise yeni programla birlikte çocuğun ödevlerine yardım etmekte zorlanmaktadır. Bu bulgular velinin öğrenciye yardım ederken bir desteğe ihtiyacı olduğu görüşünü doğrulamaktadır. Sadece Sosyal Bilgiler değil Fen ve Teknoloji dersi söz konusu olduğunda da veliler desteğe ihtiyaç duymaktadır (Köycü, 2009). Bu destek yine veli görüşlerine göre bir veli kitapçığı hazırlanarak sağlanabilir.

Bulgularda yer verilen veli ifadelerinden ödevlerin bir görev, yetiştirilmesi gereken bir iş gibi algılandığı anlaşılmaktadır. Çocuk kendisi yapamıyorsa, aile destek olmakta, destek de yeterli gelmiyorsa anne, baba ödevi kendisi yapmakta ve ödev zamanında yetiştirilerek problem çözülmektedir. Ödevlerin çözülmesi gereken bir problem olarak algılanması ironiktir; çünkü asıl öngörülen gerçek hayat problemlerine çözüm bulmak için harekete geçen öğrenci merkezli uygulamalardır. Bu durumda çocuğa başa çıkabileceği, hatta zevk duyabileceği araştırma konuları vermenin ve ona bu araştırma sırasında rehberlik etmenin önemi bir kez daha ortaya çıkmaktadır.

Veliler kalabalık bir sınıfta öğrenci merkezli eğitim yapmanın zorluklarından söz ederek önemli bir konuyu gündeme taşımışlardır. Örnekleme içerisinde sınıf mevcudu 42 olan sınıflar bulunmaktadır. Bu sınıflarda öğrenim gören öğrenci velilerinin sunumlar için yeterince zaman ayırlamadığına dair ifadeleri, yapılandırmacı etkinliklere dayalı bir müfredatı uygulamanın en önemli öğelerinden bir olarak “zaman” kavramının ele alınabileceğini ortaya koymaktadır. Sosyal bilgiler dersi ile ilgili yapılan başka çalışmalarda da sınıf mevcutlarının fazla olması bir sorun olarak eğitimin çeşitli paydaşları tarafından ortaya konmuştur (Aslan, 2009; Ersoy, 2009; Çatak, 2008; Dünder, 2008; Yücel, 2008)

Bundan başka ders kitabının yeterince bilgi içermemesiyle ilgili eleştiriler veliler tarafından dile getirilmiştir. Bilgiyi yapılandırması beklenen çocuğun kendi algı dünyasına göre cevaplaması için düzenlenen sorular, mutlak bilgiyi metnin içinde arayıp bulmaya alışmış olan geleneksel zihniyet tarafından yadırganmaktadır. Bu da bilgi felsefeleri konusunda öğretmenlerin dahi bilgilendirilme eksikleri olduğu düşünülürse, veli tarafından dile getirilmesi doğal karşılanacak bir görüştür. Ancak kitabın öğrencileri konuya dahil etmek için pek çok soru içermesi bazı eğitimcilere göre de çocuklara bıkkınlık vermektedir. “Sen olsan ne yaparsın, ne hissedersin” sorularının sıkıcı birer klişeye dönüşmesi tehlikesi araştırma öncesi konuşulan bazı eğitim paydaşlarından alınan bir görüştür. Bu durumda ders kitabı hakkındaki öğrenci görüşleri de bir araştırma konusu olabilir.

Yeni programla birlikte kırtasiye ihtiyacının artması da bazı veliler tarafından sorun olarak ortaya konmuştur. atak (2008) 'ın araştırmaları bu konuda öğretmen görüşlerinin de aynı doğrultuda olduğunu göstermektedir.

Kaynakça

- Aslan, D. (2009). *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersi Öğretim Programının Yapılandırma Yaklaşım Bağlamında Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Yeditepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; İstanbul
- Aydın, S. (2007). *İlköğretim 4. ve 5. Sınıf Yeni (2004) Sosyal Bilgiler Müfredatının Öğretmen Görüşlerine Göre Değerlendirilmesi (Trabzon İl Örneği)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Sakarya
- Çatak, K. (2008). *6. Sınıf Yeni Sosyal Bilgiler Öğretim Programındaki Öğretme-Öğrenme Süreçlerine Yönelik Öğretmen Görüşleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Muğla
- Demirel, Ö. (2004). *Eğitimde Program Geliştirme*. Ankara: PegemA
- Doğanay, A. (2006). *Etkin Vatandaşlık İçin Düşünme Becerilerinin Öğretimi*. (editör, C. Öztürk), *Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi Yapılandırma Bir Yaklaşım*, Ankara: PegemA
- Dündar, Ş. (2008). *İlköğretim Sosyal Bilgiler Dersi Öğrenme Ortamlarının Yapılandırma Özellikleri Açısından Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Doktora Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü; İstanbul
- Ersoy, F.G. (2009). *Yeni İlköğretim Sosyal Bilgiler Programının Uygulanması ile İlgili Değerlendirmeler (Konya İli Örneği)*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Konya
- Fosnot, C.T. ve Perry, R.S. (2007). *"Oluşturmacılık: Psikolojik Bir Öğrenme Teorisi" Oluşturmacılık, Teori, Perspektif ve Uygulama*. (editör, C. T. Fosnot), Ankara: Nobel
- Hersan, E. (2008). *2004 Yılı İlköğretim Sosyal Bilgiler 5. Sınıf Programına İlişkin Veli Görüşleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü; İstanbul
- İnan, Y. (2003). *Kozmos'tan Kuantum'a Bilime ve Bilim Adamları*. Ankara: Doruk
- Kabapınar, F. (2003). *Kavram Yanılgılarının Ölçülmesinde Kullanılabilecek Bir Ölçeğin Bilgi-Kavrama Düzeyini Ölçmeyi Amaçlayan Ölçekten Farklılıkları*. *Kuram ve Uygulamada Eğitim Yönetimi Dergisi*, 35, 398-417
- Kabapınar, Y. (2007). *İlköğretimde Hayat Bilgisi ve Sosyal Bilgiler Öğretimi*. Ankara: Maya Akademi
- Karasar, N. (2002). *Bilimsel Araştırma Yöntemi*. Ankara: Nobel
- Köycü, E. (2009). *Yeni 2005 İlköğretim Fen ve Teknoloji Öğretim Programının Veli Görüşleri Doğrultusunda Değerlendirilmesi*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Afyon
- Marshall, I. ve Zohar, D. (2006). *Schrödinger'in Kedisinden A'dan Z'ye Yeni Bilimin Kılavuzu*. İstanbul: Paradigma

- Milli Eğitim Bakanlığı (2005). *Sosyal Bilgiler 4.-5. Sınıf Programı*. Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı
- Özden, Y. (2009). *Öğrenme ve Öğretme*. Ankara: PegemA
- Senemoğlu, N. (2003). *Gelişim Öğrenme ve Öğretim*. Ankara: Gazi Üniversitesi
- Ün Açıkgöz, K. (2006). *Aktif Öğrenme*. İzmir: Kanyılmaz Matbaası
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2005). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin
- Yurdakul, B. (2007). Yapılandırmacılık. (editör Ö. Demirel) *Eğitimde Yeni Yönelimler* (s.39 - 61). Ankara: PegemA
- Yücel, A. (2008), *İlköğretim 7. Sınıf Sosyal Bilgiler Dersinde Verilen Performans Ödevleri Hakkında Öğretmen- Veli- Öğrenci Görüşleri*, (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi), Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü; Konya
- http://ttkb.meb.gov.tr/programlar/program_giris/gorevler_5.htm